

PRKNA PRAHY

měsíčník Českých dětí

roč. XIX.
č. 3.

hlav. red. Jan Středa, dále A. Vrána,
Z.F., P.P., M.M.

cena 150 Kč

4/6

x x x

Jak je všechno ilusorní, marné veškeré snažení! Neklidně se převaloval na posteli a uvažoval jak dál, venku stále hustě padal sníh, a on se stále převaloval nevěda, která z poloh je pro jeho tělo nejpříjemnější. Myšlenky se rozpadávaly v jednotlivá slova a ty zase v jednotlivá písmena a ta zůstávala jen tak bez jakéhokoliv pořádku před ním ležet, nerozuměl ničemu, jen trýznivě pociťoval nepříjemný neklid a v hlavě strašlivé prázdno. Byl to zkrátka on, čím byl starší, či jak léta kolem něj plynula, tím hůře se orientoval. Ztrácel přehled o tom co bylo a co byl jen pouhý sen. Přestal věřit v Boha, ztratil víru, pokrok mu byl jenom k smíchu a dobro, to byly jen povídačky pro děti s kterými jedině dokázal hovořit bez přetvářky. Co bylo a co teprve bude mu splývalo v jedno. Sněhu přibývalo, bílý koberec pokryl smutnou šedě špinavé periferní ulice, jeho situace se však neměnila. Větší a větší zmatek, cítí se ohrožen, nechápe svoji existenci, početí a pak smrt, je to velmi prosté, mezi tím nic, vlastně jakési pachtění, či snažení, snaha se zalíbit, něco moudrého říci, případně napsat, všechno je lež. Neví nic o sobě, o světě ve kterém žije, proč vlastně žije, ti kdo věří mu už mnohé vysvětlovali a vlastně i ti druzí, ale jeho ty řeči o ničem nepřesvědčily, spíše naopak, nechápe tu jejich sebejistotu a vlastně i zpupnost i když mnozí neustále mluví o pokoře, nezná jejich Boha, vlastně má pocit, že by lidé bez víry v něho nedokázali žít, většina si neustále musí budovat určité hranice, své vlastní vězení ve kterém se pak dokáže určitým způsobem pohybovat, ale co s tím! Hranice jsou jenom pro slabé a malé. Pro někoho je hranicí náboženství, pro jiného bible, ideologie, stát, vlast, zeměkoule, korán, sex, láska Nemůže svobodně mluvit, hned ho bijí ze všech stran, zprava, zleva, případně ho litují, jiní ho prohlašují za debila, případně chápavě potřesou hlavou. Nenapadá bibli, naopak ji velmi ctí, ale co nemá rád, je přístup lidí k ní, jen ona jediná má pravdu, všechno se z ní dá dokázat, slovo Boží Vždycky

mála let dosáhli velkého nárustu cikánské populace a došli tak ke stejnému výsledku, jako kdybychom nečinili nic - jenom s tím rozdílem, že by byla státní pokladna zas o něco chudší.

X X X

redakční připomínky

Nejenže nemáme ve městě sochu císaře Františka, kterou opilí lapkové svrhli v 18. roce z podstavce Krannerova Holdu českých stavů, ale ani ostatních Habsburků na českém trůně, ba ani dokonce sochy či pomníky slavných českých králů z rodu Přemyslovců!

Že bavící se lůza strhla sochu císaře (sama veřejnost rozhodla ve 40. letech o stavbě pomníku) budiž - doufejme jen, že socha bude v nejbližší době nahrazena aspoň kopií - , ale že pomník maršála Radeckého byl z Dolního Malostránského náměstí odstraněn mocí úřední je neodpustitelný fakt a nesmazatelná skvrna na líci nového českého státu sahající někde až do dob nájezdů germánských barbarů na Řím. Pomník je nyní umístěn v lapidáriu a my se snažíme, aby byl co nejdříve vrácen na místo svého původního určení.

Dále se zasazujeme o navrácení Myslbekových sousoší Lumíra, Přemysla a Libuše, Záboje a Slavoje, Ctirada a Šárky z Vyšehradu na své původní místo - most Palackého, pro který byly také vytvořeny a je naprosto nesmyslné, aby zůstávaly nadále na Vyšehradě (byly tam přemístěny po 2. sv. válce - most byl poškozen bombardováním).

Škoda že nebyl uskutečněn záměr barona Antonína Veitha, který chtěl v Tupadlech, na svém liběchovském panství, postavit Slavín českých králů a knížat. Některé sochy pro něj od Ludwiga von Schwanthalera jsou nyní na schodišti Národního musea a jistě by nebylo na škodu umístit některé jejich kopie přímo v architektuře městské.

Rozhodně bychom však byli pro vypsání scutěže na návrh pomníku Přemysla Otakara II. na Malé Straně, města, které r. 1257 založil. Bylo by to starobylým kamenným mostem pražským ekvostně spojení dvou břehů, dvou měst, dvou velkých postav českých dějin - Přemysla a císaře Karla.

redakce PP

pozn. Jana Středy k předešlému

Mimo souvislost mě nyní napadlo, že přeměna nejvyššího purkrabství Království českého na Dům dětí je opravdu projevem těžkého stádia senility a tento národ by se měl nad sebou hluboce zamyslet.

J.S.

o o o o o o o o

příspěvek k dějinám jazyka českého 19.st.
z básní Jaroslava Kaliny vybral A. Vrána, člen red. rady

BURONONCE	-	duch, který bouří pohání
ČTĚTA	-	bohyně zkázy a zmaru, vůbec učiněné prázdnoty
DĚSICE	-	bohyně hrůzy
DNOJAS	-	duch jasného dne
DŠTIVOKROPCE	-	duch, jenž kropí deštěm
HASAČ	-	prudký tanečník
HROMOVAL	-	duch, jenž hromy válí
CHMUROJEZDEC	-	duch, jenž po chmurách jezdí
CHOROVOD	-	ples, tanec
JARVIT	-	bůh války
KRAMPERÁK	-	jméno zlého ducha
KRPOŽÍRCE	-	duch skalotvorný
KRVINA	-	krvavá pomsta
LULI! LILEJ!	-	slovo srdečnosti k dítkám, u příkl. nad kolébkou
MORNA	-	bohyně trápení
NARUČEST	-	rychle
NEBORÁK	-	nebožák
NEDOJEPA	-	nenadállost
NOCICHAŘ	-	duch temné noci
NOŽNA	-	vagina
OSLUPĚTI	-	sloupem se státi
PAROBEC	-	otrok
PILVIT	-	bůh hojnosti
POCHLONU	-	ubiju
POCHVIST	-	bůh zlého počasí
PŘESTOL	-	trůn
PŘÍVNADA	-	vábící vnada
RODCE	-	roditel, otec
ROMON	-	souhlas
SEMARKLA	-	bohyně souhlasu
SITNO	-	peklo
TUČOSTON	-	duch, jenž v tuči čili ve mračnu sténá
ULULATI	-	uspati
VATROŽHAVEC	-	duch, jenž vatrau čili oheň rozžíná
VICHRODAS	-	zlý duch vichru
VLASTICE	-	vlast
VZHRD	-	pohrdání
ZBRODNÍK	-	zločinec
ŽEDITI	-	toužiti
ŽIZLADA	-	vládkyně nad životem i obživou

utekla mu svině s čepem - prokrčmařil (propil majetek)
na sviní čubu vložití - nehodnému čest prokazovati
ne z jedné pece chléb jedl - je zkušený
leží mezi košťály - nikdo si ho neváží
přišli na ruce - servali se
oheň v podolku - škoda jistá
až mu ruce opadly - velmi se ulekl

poznámky k historii

BÍLÁ HORA - Jan Středa

Vůdcem odbojného hnutí - narodil od slavné dohy husitské - nebyl stav městský, ale byla to šlechta, která se od počátků české moci královské snažila urvat vždy co nejvíce pro sebe a házela klacky pod nohy velkým plánům Přemyslovců, Lucemburků a nakonec i králi Jiřímu, myslíc jen na svůj prospěch, jen na své statky proti prosočchu celé země. Svým ješitným vystupováním urážlivých ženských, svou malostí dosáhla šlechta toho, že se Habsburkové nepostavili za politiku českou, ale naopak proti ní. Ten tam byl bojovný a hrdý duch českých bojovníků, křižáků, husitských válečníků či českých žoldnéřských vojsk 15. století a toto zbabělé panstvo chtělo nyní vésti boj, aniž by předem vědělo, jestli se má máminy sukně pustiti úplně či napolo, nebo jestli by jen, pro dosažení výhod, nestačilo předstírat falešný vzdor.

V úterý odpoledne 22. února usneslo se několik vůdců stavovské oposice v domě Smiřickém na Malostránském rynku svrhnouti následující den oba nenáviděné místodržící z oken české kanceláře do hradního příkopu a zvoliti hned vládu direktorů.

Ve středu se pánové odebrali na hrad, kde zinscenovali v kanceláři předem dohodnuté soudní líčení proti Slavatovi a Martinicovi, kteříž byli na to z oken do příkopu hradního vhozeni. Ovšem druzí dva ministři, kteří byli přítomni, nejvyšší purkrabí Adam ze Štenberka a pan Matouš Děpolt z Lobkovic, byli doprovizeni po exekuci z hradu v čestném průvodu do města do jejich bytů, aby se tak dalo najevo, že skutek ten nebyl mířen proti vládě královské, ale jen proti těm dvěma zuřivým šelmám, které krále proti evangelickým neustále popouzeli - Slavatovi a Martinicovi. Maškarní průvod tento by byl dobrou drzostí politickou, ovšem neskrýval-li za sebou jen neřozhodné stání za vlastní věci a zmírnění hrozného činu toho a náhlého vlastního strachu z něj.

Vyhození králových místodržících z oken hradních byl první ale také poslední dobrý čin odbojných, neboť každá moc, postrádá tak-

výchto popudů, dojde nakonec ustrnutí. Ale i zde byli odbojní pánové polovičatí, nevzpomněli na Želivského a nezježili dno propasti kopími, takže královy ministři dopadli na hromadu sraček - z oken hradních po léta metaných - jako do peřin. Vládní sekretář český Filip Fabricius zůstal úplně bez pohromy, takže se mohl rovnou z příkopu dáti na útěk z města. Oba ministry přenesli sluhové do Lobkovického paláce, kde se jich ujala paní Polyxena z Lobkovic. Martinicovi nestalo se také nic a ještě téže noci ujel z toho hrůzného města do Bavor. Slavata byl jediný raněn a když se pozdravil, odebral se do Teplic na zotavení.

Bůh tomu tedy nechtěl, aby nakonec i tento čin nebyl rázu maškarního, i když z druhé strany to má něco do sebe.

(pokr. v příř. čísle)

stanovisko redakce k jadernému odzbrojení

Rozhodně se stavíme za postupné omezení a následnou úplnou likvidaci zbraní hromadného a velkého ničení. Tyto zbraně posouvají pojem válka do roviny nám neznámé a absurdní, za hranice klasické filosofie a morálky. Nevíme, zda se bude příští vývoj lidstva ubírat cestou, na které mu budou atomové války jednou z mnoha životních realit, jakou jsou nám dnes války konvenčními zbraněmi. Pravděpodobně ano, ale dokud jsme nedospěli tak daleko, musíme se držet válek konvenčních. Jedině na odpovědnosti vojáka zdvíhajícího pušku proti konkrétní postavě, šavli proti krku jiného člověka, na zuřivosti, bezmezné zoufalosti a strachu, ztráty a popření všech hodnot, totální prázdnoty, odvaze, zbabělosti a statečnosti tváří v tvář nebezpečí, na vědomí svého boje můžeme my, staří filosofové a moralisté stavět lidské idey, jedině z této životní omáčky může dnes vyrůstat život nový. Nesmíme proto tyto idey zničit, dokud z nich nevzejdou nové, které budou mít ve svém repertoáru i války atomové, jinak by to znamenalo přerování pupeční šňůry a zahynutí plodu tisíciletého vývoje lidského myšlení a etiky, ztráta identifikace, nastolení hro-

madné duševní poruchy a brzký zánik celé civilizace.

P.S. Bylo by jistě zajímavě vědět, jak bude taková morálka na těchto věcech fungovat a jaké nové otázky filosofické vyvstanou. Už dnes se začínají projevovat ~~xxkxkx~~ náznaky počínajících systémů, snažících se, zatím jen dosti mlhavě a náznakově, tvořit jakési základy na jakoby pro nás nehmotné půdě odosobněné skutečnosti, nebytí. (viz PP)

x x x

Venkov táhne na Prahu

Praha tone v záplavě vesnického lidu a jestli buranům nevyhlásíme okamžitě válku, je s námi amen. Už i mně roste v hlavě kravské vemeno z těch vidlí, které jsou skutečně všude. Od toaletního papíru po televizi, od divadla k cestám do zahraničí. Kam se člověk podívá. Nejvíc na úřadech a ve školách, kde snad už není ani jeden domorodec. Kdo máte děti ve školách, sami jistě dobře znáte ty dementní tváře učitelek, které kravskými lejny plní vaše děti. Stačí se projít kolem filosofické fakulty, kde jsou tyto školeny. Také v pohostinství a vůbec ve všech službách nenarazí člověk na slušné prostředí - všude ty nejodpornější buranské manýry. Moravští křeváci s kilometr dlouhým drátem, Slováci s brynzou a haluškami, první a druhá poválečná generace ze Sudet spadlá z měsíce.

Všechna sídliště kolem města jsou jejich a našinec ať si pak shání byt. Zabydlují se na Vinohradech, v Dejvicích, Holešovicích, celé staré město bude jejich. Člověk otevře noviny, otevře opoziční plátek a nestačí se divit, co se to tu kolem Vltavy mrouská. V církvi jakbysmet.

Nakonec, člověk nesmí lpět na ničem na tomto světě. Tys, Praho, byla to poslední a když se překousne i tohle, už se opravdu nemůže nic stát. Vždyť ty tlupy z východních stepí budou také jednou patřit ke tvé slávě, Praho. A člověk se pak musí naučit mít radost z hoven, která trochu jinak smrdí a mají jinou konzistenci, z hoven nežbluňkavých a nesračkovitých. Ovšem jen jestli ještě nakonec nepřestanou tito lidé srát.

12.4. 1988 Z.F.

Proti proudu Hadí řeky

Eduard Novák

Scházel jsem s polí do skalnatého údolí vymletého vodou během tisíciletí. Dolů, pod úrodnou půdou, do vlhkých skal a melancholických mechtů, mezi stromoví ustoupivším kyselé agresivitě brambor, řep a pšenice. Z ohrad vemenného dobytka do světa ocelových brouků, trhaně poletujících motýlů. Z vesnic křížem krážem pospojovaných sítím silnic a drátů, dechu přítele sedícího ustavičně za krkem. Jako by jim to nestačilo, jakoby nebylo samoty už tak málo. Dost lidí a pšenice, ti-cho, smrt, vlhko a hnilobu, rájský zpěv ptáků ...

Bylo nádherné nedělní poledne. Na zemi ležel křupající sníh a nebe bylo modré bez jediného mráčku. Bůh udělal dobře, že tento den vybral k odpočinku, i když už nemám, od čeho bych si odpočinul, ale snad přesto, o to svátečnější. Zalykal jsem se radostí. Smrt jako kdyby se stala samým sluncem a oblila celý kraj, celou zemi pevnou, pokojnou nadějí. Opatrně jsem našlapoval na úzké, namrzlé cestičce. Některým metřů pode mnou zurčela voda. Byla by to v tomto ročním období nevíтанá kou-pel, i když říčka vypadala tak vábivě proti všemu, co kdy člověk za-žil. Ne, nebyla by to sebevražda, věřil bych jí, bez pochybností.

Vzpomněl jsem si na klub Rychlých šípů a na Rychlonožku. Třeba to bylo právě v tomto místě, kde se při památné výpravě po řece odra-zil bidlem rovnou doprostřed vody. Zastavil jsem se u několikametrového úseku silně zešikmené stezky pokryté ledem. Normálně přejít nebylo možné, ani se něčeho přidržet - nikde žádný skalní výčnělek či kořen. Vyhlédl jsem si na protější straně útlý stromek, rozběhl se, sotva se dotýkáje země přelétl vzdálenost a v pádu se zachytil břízky. Ohnula se, ale vydržela. Cesta dál již byla lepší. Na nic jsem nemyslel, pln šumění vody a zpěvu ptáků zdravícího slunce, a i ta zurčící voda radostně vítala blížící se smrt. Na nebi volně kroužil veliký dravec. Vzhlédl jsem a rukou si zastínil oči.

Stěny kaňonu se rozestoupily do táhlého údolí, jehož dno tvořil rozléhlý palouk. Říčka se mezi mírnými břehy uvolněně zaklikatila.

Hadí řeka opravdu nědělala ostudu svěmu jměnu. Pod strání mezi stro-
my se objevily chaty osady. Zely zimní opuštěností a samotou. Tak
do jedné se vloupat a přežit v ní zimu, netopit, abych nebyl prozra-
zen. Jednou za těden dojít do tě nejvzdálenější vesnice pro chleba
a dvě konzervy. Na jaře pak zmizet jak sníh. Nikdo, nikdo by nic
nepoznal, nevěděl by, že jsem tu také žil, jako noční pták v paňku
pod okny, kterého za život nespatriš, jako krysa pod tvým domem,
kterou nikdy nepotkáš. Zůstaneš tak spokojen a já taky. Umřem, aniž
bychom kdy o sobě zvěděli, v^opořádaněm běhu věcí. Srdce mi poskočilo
radostí a oči se zaleskly prastarou touhou staletých stromů. Tiché
šumění, dělavy, zapomnění. Sám, stojí uprostřed planiny, hvězdy
a pláč, děšť, měsíc, slunce a štěstí, mráz.

Skalní stěny se opět k sobě pěblížily, říčka pruději zavířila
a stěny se opět oddálily. Pěde mnou se zázračně otevřel veliký ka-
ňon obeknaný ze všech stran kolnými skalními stěnami a já vydechl -
Askalóna! Je to možné! Bájná osada bájnější než Atlantida vodami
pohlcená. Touhy, jenž nikdo nenaplnil, mlhavě zvěsti všedního zapom-
nění. Věže města Ys vystupte z vod, otevřte se brány říše Monomota-
povy. Všechno, vědycky, jen si čet. Nic, nic nebylo, řekl mi hlas
a pěde mnou vyvstal obraz toho dlouhého, hnuseného snu. Tak, konečně,
sám, konečně ses probudil. Jen zoufalost a konec. Prázdnota. Do oči
mně vyhrkly slzy vděčnosti. Úplně jsem už zapomněl. Seděl jsem na
prěrii a hleděl na stádo strakatých krav. Děber bolesti byl vylitý
do poslední kapky, prázdný a pokojný jako nadcházející slunce. Hle-
děl jsem na stádo stračen a vzpomněl si, jak jsem jako malý jezdit
na tábory, na písňě u velikých ohňů. 'Jedu vám takhle stezkou -
dát stádu koní pít - v tom vám potkám holku hezkou ...' zazněla mi
známá melodie a já ji opět uviděl. V texaskách, na koni, v bílěm
širáku, prostá venkovská dívka, hrdá, s očima plnými jednoduchého
veselí. Polární medvěd, bloudil jsem oslepujícími dělavami černěj-
šími než noc. Už tenkrát jsem ji miloval a díval se zoufale po těch
holkách kolem, které jsem už tenkrát nenáviděl. Tak, s tímhle budeš

muset nadsmrti žít. Tyhle ty ti budou každý večer zpívat píseň na dobrou noc. Chraplavým, nakřáplým hlasem, ještěrky vysávající vajíčka. Ne, nebyl jsem žádný blbec ani snilek, i když mi bylo sotva dvanáct let a nechápal jsem, jak to mohlo našim otcům vydržet až do stáří. Už tehdy se mi zoufalostí točila hlava, jasně jsem viděl budoucnost, hnusná vejce, ale přece jsem se s nima bavil, dováděl a laškoval, a to veselí mi zůstalo dodnes a ptají se mě, jak pak to, ale dělalo se mi občas blbě, z těch udivenejch ksichtů.

Jediné, co zbylo, byla touha sjet na lodi největší řeku, od pramenů až po oceán, sám, uprostřed kalných vod, a to se mi už vůbec nespíná, z jednoho prostého důvodu - nemám prachy, a toho tedy upřímně lituju a má lítost je opravdu velmi veliká, do smrti se z toho už nevzpamatuju, a tak mi nezbyvá než od rána do večera na to myslet a litovat toho, že se nenávisť nevyvažuje zlatem, protože to bych byl nesmírně, velmi bohatý.

Askalóno, Askalóno, Hadí řeko, řeko otců, srdce mi zjihlo štěstím. Přelétl jsem skalnaté údolí a vyrazil dál proti proudu Hadí řeky, dál do širého světa, k jeho počátku a konci a pak dál. Touha, jenž žene cestovatele za poznáním a za dobrodružstvím s nezdolnou energií pionýrů, dobyvatelů vzdálených světů. K hvězdám, k pramenům řek, k světu vodní kapky! Sbohem, mí přátelé, nikdy jsem nebyl blbý optimista, nikdy nic nebylo pro pláč a beznaděj.

únor 1988

úvahy

Antonín Vrána - vše se dá vycvičit

Člověk jako individualita neexistuje. Veškerá jedinečnost je mu vždy nalepena davem. Když se někdo stane moudrý, nebo je moudrý "od přírody", stane se nebo je moudrý v pohledu ostatních lidí a chová se tak už podle toho. Moudrost je mu propůjčena jako nějaký metal, ovládá ho a paradox je (i když ve skutečnosti není), že se skutečně moudrý ve vztahu k ostatním stal, či jím byl. Tady se naskytá otázka, zda jedinec ten vztah k ostatním sám sebou neovlivňuje. Ano, ovlivňuje ho, ale je jen ~~pro~~ jako prostředek davu k cílům davu. Všichni velcí, všechny veliké "individuality" lidských dějin, myslitelé, hrdlořezové, umělci a samozřejmě i lidé dementní byli právě největšími služebníky davu, bez kterých by se dav již dávno rozpadl, a zadusil sám sebe. Čím víc má některý národ hrdinů a umělců světového jména, tím horší je to dav. Nejvíce nebezpeční davu jsou pak lidé průměrní, dav jimi slábne a stává se volnou společností.

I ten největší dokahotráč se může stát, když je mu davem propůjčena odvaha, heroem schopným těch nejsmělejších činů. Všechno je jen výslednicí náhodného setkání ~~na~~ určitých dějů a následného určitého pořadí a je pak jedno, jestli nositelem je nějaké prase či idiot. Okolí udělá vše samo. Všude, ve všem a za vším se skrývá dav a bylo by velmi naivní si myslet, že to tak není. Kolikrát sedíte s velmi zajímavým člověkem, podivínem, vzdělavcem, pomatencem, nadaným umělcem a nakonec vždy přece jen uvidíte, že to je nastrčenec davu. Vemte maršalovi jeho bitvy, svlékněte ženu z korzetu, vemte malířovi barvy, ve společnosti upozorněte někoho nahlas, že nepříjemně zapáchá.

Je podivné, když se někdo diví, že před dvaceti lety se lidé chovali tak a tak a za dva roky na to už běželi jako dobře promazaný stroj nové vlády. Dav (národ) nemá stejně jako jedinec individualitu a záleží jen na okolnostech, které někdy mohou trvat století, jindy rok. Během vteřiny se vojsko vítězíci může změnit v bezhlavou změť přehajících těl. Jestliže se některému národu přihodívá něco častěji, neznamená to také nic, protože "náhoda", dějiny, nemají rád tohoto světa.

Jestli se člověk rodí s nějakými předpoklady, tak ponejvíce s těmi, že může být během chvíle změbřen. Může a nemusí, záleží na tom, jak je vycvičen, a to je vtip celé věci. Neexistuje odvaha, inteligence, jedinečnost já, nadání, rozum a dosti mě to zprvu mrzelo. Člověk se musí snažit tak chovat, krok za krokem se tomu učit. Všemu se dá naučit, i když někdy - a to dost často - je to i tomu sebelíp vycvičenému na nic a pak si někteří z nich myslí, že není Bůh, ale musíme se začít cvičit znovu, i když to vypadá, že jsme totální idioti a prasata, která po jednom kroku dopředu, udělají deset nazad jako já, takže nám schází deset tisíc do začátku, kde jsme před lety začínali. Víme však, že kdybychom ztratili naději, ztratili bychom i ty kroky, které jsme udělali zpátky, a to nás, a Bůh, narozdíl od těch druhých, drží při zdravém rozumu.

(12.4.1988)

Kde jsou starci?

----- Karel Ptáčník

Je to smutná podívaná na ukázněnou frontu důchodců v metru čekající na noviny půl hodiny před příchodem kamelota. Večerní Praha, na pěkně laciný nudli je režim utáhl. Senilnější a bojácnější plátek si lze těžko představit a je to jediný pražský deník!

Tak tedy na Večerní Praze. Když si vzpomenu, kolik starců odmítalo jen vycházet z domu, neřku-li vzít do rukou nějaké komunistické žvásty. Kolik starých bab se pověřčivě křižovalo a uplívávalo si, když náhodou, Bůh tomu nechtěj, kolem nich přejela vládní kolona nebo přešel esenbák. Ach ano, staré časy. Ve Střešovicích bydlel zlý, jedový dědek. Chodil v pumpách, kamizolce a v mysliveckém klobouku se sojčím pírkem. V ruce vždy třímal mohutnou, sukovitou hůl. Stačilo, když jste šli po chodníku proti němu, podívali se mu jentak do očí a už zvedal preventivně hůl. Když jste nebyli dostatečně rychlí, pánbů s vámi. Dědek byl mrštný jako ryba a sukovice vám dopadla pěkně z vysoka na hřbet. Sám jsem měl dvakrát možnost pocítit jeho hůl na svých bedrech a slzy mi stouply do očí

potlačovanou bolestí. Tiše jsme se plíživávali za ním a soutěžili, kdo se odváží ho zatah za šos. 'Parchanti bolševický, prdele vám rozmlátit málo!' řval vždycky na celou ulici třesa se zuřivostí a my jsme se, v uctivé vzdálenosti, řehonili. Někdy dělал, že mu není dobře, sotva se belhal a běda tomu, kdo se dal nachytat. Dědek se prudce vymrštíl a už měl dotyčný hůl na zádech. Možná, že bolest nepředstíral, ale ten komunistický fakan byl silnější. Zemřel po těžké, bolestivé nemoci, naprosto opuštěný, nikoho však nepotřeboval, v duševní svěžesti, nenávist přemohla nemoc.

(13.4.1988)

x x x

RAKOUSKÉ KORUNNÍ ZEMĚ :

1. Arciknížectví rakouské, a sice pod Enží čili Dolní Rakousy - Niederösterreich a 2. nad Enží čili Horní Rakousy - Oberösterreich
3. Vévodství štýrské - Steiermark
4. " salcburské - Salzburg
5. " korutanské - Kärnthen
6. " krajinské - Krain
7. Knížecí hrabství gorické a gradištské spolu s markrabstvím istrianským, čili Rakouské přímoří - Das österreichische Küstenland
8. Město Terst - Triest
9. Knížecí hrabství tyrolské a Vorarlberk - Tyrol und Borarlberg
10. Království české - Böhmen
11. Markrabství moravské - Mähren
12. Vévodství horno- a dolnoslezské - Schlesien
13. Království haličské a vladimírské spolu s velkovévodstvím krakovským - Galizien, Lodomerien, Krakau
14. Vévodství bukovinské - Bukowina
15. Království dalmatské - Dalmatien

16. Království uherské - Ungarn
17. Království chorvatské a slavonské spolu s chorvatským
přímořím, s městem Řekou a jejím zemištěm - Kroatien und
Slavonien
18. Velkoknížectví sedmihradské - Siebenbürgen
19. Vojenská hranice - Militärgränze

x x x

z českých pověstí lidových

Práce nehanobí člověka

Císař Josef procházející se ušel jednou mladé děvče, ano ze studně vodu váží. I promluvil k ní: Je ti voda těžká, milé dítě? "O arci" odpověděla neznámému, "zvláště když člověk břemen nositi nevykl." Dalším dotazováním vyrozuměl císař, že jest dcera úředníka. Otec umřel a zanechal vdova s pěti sirotky, kteří při skrovné pensí dosti bídne se živili. Josef řekl: Přijď zejtra se svou matkou k císaři; snad že vám udělí nějakou podporu.

Druhého dne šla dcera s matkou do císařského hradu, a užasla nemálo, když v císařě poznala včerejšího neznámého. Matce povolil podporu, a když odcházely, pravil k dceři: Nepřestávej pilně pracovati. Ne práce, ale jen lenost a zahálka hanobí člověka.

SNĚŽKA

----- Vojtěch Poledník

Drobně přeloz. Prošel jsem kolem kostelíka v Horní Úpě a ještě než jsem se za hřbitovem vnořil do lesa, spatřil jsem vrchol Sněžky náhle se vynořivší z mraků. Hora, jako kdyby mně jen ukázala směr, znovu se ve chvíli zahalila do mraků.

Vzduch lesa byl prosycen parou. Na větvích smrků se hromadila voda. Veliké kapky se mi rozstříkávaly o hlavu. Kyselý déšť smyl ptákům mastnotu z peří, a ti se teď v hnilobných křoviskách třásli zimou. I stromy už dávno ztratily jehličí, jen ty, stále zdravější, bez mozku, plic a vnitřností, nemá tě co žrát, vykuchané prase, už ani neví, čemu se posmívá, rypák lepkavý medovinou, jen tam u kamenů v mrtvém lese můžeš žít, aniž bys něco neznesvětil.

Páry, vzduch a mrholení se slily v souvislou vrstvu. U Pomezních bud jsem přešel silnici a po vrstevnici se vydal, chvílemi běže, k Jelení hoře. V lesích pod ní se ozval ten, který dal hoře jméno. Půda se začala zvedat a můj běh ztěžkl. Za chvíli jsem stoupal mocně oddychuje kolem Jelení boudy. Zastavila mě polská hraniční stráž - 'Pan Čech?' 'Ano,' povídám, 'Čech.' Pokynul mi, že můžu jít. Odstoupil jsem několik kroků a voják se propadl do ~~hry~~ mlhy. Zešeřilo se, i když bylo teprve odpoledne. Kdesi v nitru hory jakoby se pohnul černý osud a stráže zpozorněly. Kamenitá cesta mezi kosodřevinami vedla přímo vzhůru. Nemohl jsem zabloudit. Stanul jsem na vrcholu Jelení hory, když se protrhly mraky a já ji znovu spatřil, nyní už v hrozivé blízkosti, na dosah ruky. Cestička vzhůru až k bráně na samém konci přilepeného hrádku, nebo snad jen ke skále vymodelované přírodou do fantastického tvaru? Skutečnost má vždy několik podob a nejde se v nich bezpečně zabydlet, vždy přijde ještě silnější, zákeřnější. A přihodilo se to vůbec? Vidění pohaslo jak létavice. Imbecilní chimérické prase, nechrochtej, přece jenom se snad mraky protrhly. Asi tě oslepil okamžik tvého věčného temna. Blbneš už v blbosti, už si prorazil ten těsný kruh, naplněn geniálností,

idiot v idiocii idiocie idiota, závratné hlubiny lidské duše u kterých není počátek, takže je můžeme posouvat bez omezení, aniž bychom je někam posunuli.

Z hory sjížděly bílé jazyky páry jako z nějakého obrovského, vřícího hrnce. V mezeře mezi cáry mlh spatřil jsem polské roviny i hory na straně druhé. Mlha mě pohltila. Vítr se změnil ve víchr. Duť zpředu chvíli zprava a pak zleva podle toho, který ze vzdušných proudů obletujících horu a narážejících za ní na sebe byl zrovna silnější. Rukama jsem se zachytával zelených kamenů. Víchr mi vysával vzduch z huby.

Promočený, téměř po čtyřech vlezl jsem do České boudy na vrcholu Sněžky. Lokál byl prázdný - v tomhle počasí nejezdila lanovka. Shodil jsem plášť a posadil se. Za deset minut přilezla mladá hostinská. Poručil jsem si pivo a grog. Popíjeje na vrcholu Čech, vzpomínal jsem. Vytáhl jsem kapesní hodiny. Byly přesně čtyři hodiny s poledne. Zaješel jsem rukou do kapsy pro notes, chtěje si poznamenat datum, hodinu, místo a počasí. Zaklel jsem. Kapsy byly zotvírané a do jedné prázdné. Víchr oderval od sebe patentní úzávěry a obsahy kapes odnesl s sebou! Zuby mi zajektaly, má ubohá paměť! Všechno v pekle. Nepamatoval jsem si už, odkud jsem vyšel a kam vlastně jdu, proč jsem tady. Teď jen opatrně slízt, aby si člověk nesrazil vaz. Jaká je má minulost, kde to jsem, na čem stavět? Co dělat?

Okamžik nehybného nadechnutí jakoby nebyl dán prostorem ani časem, jen občas ve věčnosti uhodilo zcela bezcílně kladivo hodin, dávajíc tak možnost si uvědomit jinak neuvědomitelné a pocítit plnou, totální hrůzu. No budiž, všechno v prdeli, vydechl jsem a vzápětí se zděsil bezbřehé otrlosti duše, která to vyslovila, naráz už nebylo návratu. Ne, to není možné. Má vlast, vůně domova, kolébka a hrob, mé touhy a mé naděje. Ale bylo už pozdě. Vítr to vzal s sebou do širých rovin. Tam v mlze, už si ani nevzpomenul.

Z podstolu vykukla rozcuchaná hlava malé holčičky.

'Ahoj, co děláš?' řekla a na mě dýchl nepříjemný, pohádkový

svět podobný tomu, co člověk zažívá. Usilovně jsem přemýšlel, jak ho odrazit, ale nic, kromě sprostých slov, nenapadlo. Řekl jsem:

‘Podívej se, ty máš svůj svět, který je mi cizí, krutý a sobecký a já mám taky svůj svět, cizí, krutý a sobecký, ale tobě není nic cizího, krutého a sobeckého, leda tak ve skutečnosti, tak mě, prosím tě, nech na pokoji, protože nemám rád...’ nevěděl jsem, jak to zakončit. Něco jsem zachrchlal a podíval, jestli to stačí. Holčička se vzdálila a už se na nic nevyptávala. Sedla si opodál a jala se mě pozorovat. Avšak pozorovat si mne mohla do aleluja, to mne nevadilo. Její maminka mně přinesla další grog a pivo. ‘Dneska tady nikdo nebyl a taky už nebude,’ prohodila a když jsem nereagoval, odšourala se zpět do kuchyně. Půjčil jsem si z eráru týden starý obrázkový časopis. Venku bylo jako o půlnoci, ale mně se po čtvrtém grogu vyjasnila palice. Půl hodiny jsem upřeně zíral do kouta, aniž by mě napadla jediná blbá myšlenka. Po sedmém grogu se venku začalo skutečně šerit a myslel jsem, že umírám. Přece jenom jsem se vzhopil a zeptal se hostinský, jestli neví, jak to vypadá na Luční. Šla tam zkusit zavolat. Přišla, že místo tam maj, ale musí se přijít do sedmi hodin.

Zaplatil jsem a těžce se zvedl k odchodu. Restaurátérka mě poprosila, jestli bych jí nenechal své cigarety, že jí došly a že si na Luční budu moct koupit nové. Dal jsem poloprázdnou krabičku Startek. Přinesla mi štamprle vodky. Obrátil jsem ho do sebe a v hlavě se mi rozsvítilo už úplně. Nohy jsem nemusel už vůbec řídit. Vedly si samy statečně. Venku mě po chvíli motání donesly neomylně až na samý sráz Obřího dolu. Prudký vítr a cáry mlh letěly z kotliny vzhůru a přes hřeben, přese mne se vrhaly na druhou stranu, aby bezmocně chcoíply v úrodných polských rovinách. Posměšně jsem jim mával na tu cestu, ale jinak jsem už neměl radost ani zadostiučinění z proher těch druhých, jen jsem se nestačil divit tomu množství. Na nikoho nebylo spolehnutí, nikdo z nich nejednal sám za sebe, s plnou odpovědností.

Nakláněl jsem se nad propastí, abych vyrovnal sílu větru a snažil se deplivnout dolů, na ni, na prašivého psa. Víchr však sliny obracel.

Rozstříkávaly se, tekly mi po bradě, po kalhotách. Plival jsem ale vytrvale dál. Klekl jsem a s hlavou nachýlenou přes hramu skály naslouchal sotva znatelnému ze dna doliny větrem vzhůru nesenému zvonění rolniček stáda horských idiotů za cílem jak králík za mrkví jdoucí. Zmáměně doléhaly na horských převis hlasy mých soudruhů a já naslouchal uchvácen a učarován.

Skákal jsem po pěšině dolů. Několikrát jsem na vlhkých kamenech uklouzl a z rukou a kolen mně kapala krev. U vyhořelé ěbří boudy mě zastavila opět polská stráž. Když jsem odcházel, vyběhl ze strážní budovy voják a zuřivě na mě mával. Přišel jsem k němu. Strčil mi pohled od nějaké české holky, abych mu jej přečet. Pomalu a zřetelně jsem ho předčítal. Horlivě kýval hlavou, že rozumí. Občas se na něco zeptal. Nechápal, co to je dopis - dopis přijde později. Psaní, pismů, bríf, epištola, charta, říkal jsem. Nechápal. Závěť, parte, testament, co asi tak může přijít, hovado! Kroutil hlavou. Nakonec to z něj vypadlo - list!

Na veliké močálovité pláni, tam, kde Úpa z přepité půdy počíná svůj běh, myslel jsem, že dokonám. Co mi stačilo na České boudě uschnout, měl jsem opět promočené. Vítr byl snad ještě silnější než na Sněžce. Čůrky vody mi stékaly po krku za límec přímo na záda. Pomalu jsem střízlivěl. Ještě víc se zešeřilo. Za chvíli padne úplná tma. Vpředu se objevily černé obrysy obrovské budovy jako skutečného sídla všech temných sil. Tak, poutníku, jsi u konce, opravdu jsi se už všeho zbavil? Pořádně se podívej, jinak to bude peklo. Luční bouda! Konečně.

V obrovském lokále nikdo nebyl. Svítilo se jen u výčepního pultu. Sedl jsem si a čekal. Za chvíli přišel výčepní, že už sice zavřel, ale co si teda dám. Objednal jsem si něco k jídlu, pivo a flašku vína na večer. V recepci si mě zapsali, zaplatil jsem devatenáct korun a dostal klíče od pokoje. Řekli mi, abych si zašel nahoru k pokojský.

Ze dveří vykoukly hnědé oči a snědá hlava pokojské, asi Kubánky. Dala mi povlečení. Chvilí jsem bloudil po chodbách, než se mi podařilo pokoj najít. Byl podlouhlý, na každé straně se šesti palandami. Vybral jsem si postel hned u dveří, natáhl prostěradlo a povlékl deku s polštářem. Zamkl jsem a sešel do lokálu. Dopil jsem pivo. Vedle za stěnu v kuchyni se bavil personál. Hlasy pomalu utichaly. Zastavil jsem nějakého podomka a zeptal se ho, jestli už všichni spějí. Odpověděl, že výčep se zavírá v sedm a nocležníci jdou obvykle na pokoje, ale že tu stejně nikdo není. Někdo z personálu se možná dívá v klubovně na televizi.

Zavírákem jsem otevřel láhev vína. Podivná budova. Půl hodiny jsem seděl v tichu a přitím sám. Půl lahve ubylo. Zvedl jsem se a začal hledat klubovnu. Našel jsem ji podle zvuku televizoru. Sedělo tam několik lidí a sledovali nějaký film. Otočili se a opět se obrátili k obrazovce. Sedl jsem si. Po chvíli přišel známý pořomek. Vyzval jsem ho ke kartám. Souhlasil a odešel pro ně. Mezitím si přisedl jeden z čumilů, že si také zahraje. Uměli jenom ferbla. Blesklo mi hlavou, co tady asi tak ty celé dny dělají. Hromádka peněz přede mnou rostla. Otevřely se dveře a vešla ta snědá pokojská. Chvilí přihlížela a přisedla si. Skoro každou hru jsem vyhrál. Dopil jsem flašku. Vytáhl jsem peníze a někdo donesl další. Kubánka byla menší, ani tlustá, ani hubená. Veliké prsy jí nadouvaly bílé tričko, které umocňovalo dráždivou hnědost kůže. Hnědá a ze zdola růžová. Zvláštní pach těla. Pomalá rozkoš. Homosexualita. AIDS. Pavián s fialovou prdelí. Angola. Začal jsem jí třít nohu o stehno. Mírně se zachvěla a její švihácký španělský knírek se napřímil. Držela jako stará kobyla. Koupil jsem další lahev. Karty mi proklouzávaly mezi prsty.

Probral jsem se. V klubovně nikdo nebyl. Maráz jsem dopil zbytek vína v lahvi a vyrazil na pokoj. Někde cestou jsem objevil záchody a vychcal se. Zapomněl jsem číslo pokoje a na klíče mě nenapadlo se podívat. Jakási však vizuální paměť, naštiplé prkno na rohu, skvrna na koberci, se chytla během mé cesty a zastavila mě u jed-

něch dveří. Zastrčil jsem klíč do zámku a on povolil. Vpadl jsem dovnitř, stáhl ze sebe hadry a vlezl do pok~~oje~~jele. Okamžitě se mi udělalo zle. Z hubou plnou sraček jsem dovrávoral k oknu a stačil je otevřít. Ledový závan vlétl do pokoje a já uvolněně blil přes parapet dolů, jako kdyby to šlo všechno naráz vyhodit, hodit za hlavu, ale moc dobře jsem věděl, že je všechno při starém, že člověk bleje jenom proto, že je mu blbě od žaludku. Všechno jde svou cestou. Těžknoucí, zmenšující se a chladnoucí hvězdy. Všechno to prázdno a šílenství je jenom energie vyzářená při přeměně lehčího v těžší a ani kdyby se člověk zabil, rozřezal na tisíc kousků, nic na tom nezmění, dál bude těžknout až nakonec, já, totálně dohaslý, tak obrovská gravitace, že žádná myšlenka už neunikne, začneš budovat svou nesmrtelnou věčnost.

Žaludek zvrátil poslední šťávy. Chvilí jsem ještě hýkal na prázdno, než se mi ulevilo. Z hluboka jsem dýchal. Slzy mi tekly po tvářích. Nesnáším, když je mi zle od žaludku. To tisíckrát radši pálení žhavým železem, servání nehtů, konkrétní, jasnou bolest, a ne tohle, hrůzou mi vstávají vlasy a není vyhnutí, vždycky to přijde, jak to, že ještě cítím peklo, když už jsem dávno přestal být člověkem.

Vichr srážející se na pláni z obou stran hor hnal mlhy proti sobě, točil je v jednom víru, zvedal a zase nechal padnout k zemi. Vypadalo to, jako kdyby se chystalo další dějství, ale jenom jehla od gramofonu zapadla do vyryté rýhy a pořád dokola, jeden takt, čím dál skřípavější.

Vyšel jsem na chodbu. Ani myši snad nežily v tom hrůzném baráku. Jediné vědomí jsem byl já, zničené, z^Fžhané, a to byl celý svět. Někde vysoko nade mnou kvílela meluzína. Snad přece se jen přiblížil konec. Vše se násobilo. Dorazil jsem na záchod, vylezl na okno a otevřel je. Sprška deště vlétla dovnitř jako kdyby mě pokropil zahradní hadicí. Cheal jsem ven proti větru. Pokoušel jsem se znovu blejt. Upadl jsem a hlavou se praštil a porculánovou mágušlí.

Probudilo mě bouchání na dveře. 'Pane, vstávejte, chtěl jste vzbudit!' 'Jo,' zahučel jsem. 'Pane, vstávejte, slyšíte, vstávejte!' ozval se hlas znovu. 'Ano!' zachroptěl jsem. Podlaha na chodbě zavržala a bylo ticho. Rychle jsem vstal a oblékl se. Šaty i spodní prádlo byly vlhké. Hlava mě třeštila. Stáhl jsem povlíkání, hodil ho za dveře pokojské a sešel dolů. V celé budově bylo mrtvo jako večer. Klíče od pokoje jsem položil na pult. Hodiny ukazovaly půl šesté. Vyšel jsem ven. Mlhy a ledový vítr, psa by nevyhnal. Ve vlhkých šatech jsem se roztrásl zimou. Přidal jsem do kroku. Obrovská bouda za mými zády zmizela v mlze, jako kdyby nikdy neexistovala. Bylo vidět přesně jen od tyče k tyči. Tak opět nic. Bílé jazyky, propast, dům a pekelná černá děvka.

Došel jsem k pomníku obětem hor. Skrz mříž jsem se snažil přečíst jednotlivá jména. Cítil jsem, jak mi mrzne voda v mozku. Lebka začala/^{pod}náporem ledu praskat. Něco křuplo a z pravého ucha mi vytekl kmat. Kned na to mně z nosu spolu s nudlemi začala kapat láska k bližnímu a prasklinou v týle čile odtékal rozum. Blížil jsem se. Stromy se řadily jeden za druhým. Všecko se šikovalo za vytrvalého pochodu. Tisíce domů. Hory a údolí se vrstvily přes sebe. Jeden, za ním druhý a za druhým další, za stem deset tisíc řadících se během nepřetržitého pochodu, mezi nimi pobíhají vyladující jedinci a ideální formace pak jedna za druhou, ideálně složené, čím dál menší a těžší, absolutně poskládané. Chiméry se staly skutečností. Bez rozumu a bez citu, podivně jsem zešílel, stejně tak těžký, jako mé olověné hovno.

Z hor na severu země scházel do prosluněných dálav české země pouťník. Přicházel král a nesl s sebou spravedlnost. Ale nebyla to spravedlnost lidská, proto se někteří báli, jiní se mu posmívali a většinou ho neznali, ale prasata, zmije a jiná havěť o něm vydala svědectví.

13.4. 1988

Člověk dneška ustaraně lítá sem tam, aby všude stačil říct své ano či ne, aby snad tak neztratil orientaci v době, ve které žije a aby mu něco neuniklo.

Ne-ano je samo o sobě velice zajímavé. Je to vlastně sám klíč k poznávání věcí - všechno se dá přebít, jde jen o to, kam až si člověk dovede zatrumfovat, nebo kam až mu to vyhovuje. V obecném životě lidském chce být třeba bojovníkem za lidská práva. Pak si trumfne a chce být policajtem, pak se zas na vše vykašlat, žít při televizi a ščourat se v prdeli, pak zpět být aktivní, dělat kariéru ve straně nebo být sterilně vědeckým či náboženským a tak dál. Není to ovšem žádné hodnot popírání, ale naopak, hodnot upevňování. Pokud chce být někdo spolehlivým bojovníkem za lidská práva, musí v sobě cítit potenciaálního příslušníka státní policie, jinak věc lidských práv znevažuje a znehodnocuje. Pokud chce být někdo dobrým humanistou, musí lidi nenávidět do morku kostí a už jen při pohledu na ta stáda debilních ksichtů se mu zvedat žaludek. (Já jsem měl vždy svou slabou stránku v mém patriotismu a v mé lásce k Praze, což bylo velice špatné, protože to byl prakticky jediný cit, který jsem pěstoval a který tak byl, mou nepochopitelnou slabostí, znehodnocován, ale tak už se to někdy prapodivně sejde. Mohl jsem jenom doufat, že se nestane nic hrozného.)

Člověk nesmí být ovšem blbý a flekovat pořád dál. Ta hra samotná se musí také přebít a nakonec se vrátit k výchozímu. Jestliže má někdo radost, ptám se, jestli není náhodou smutný a dál, nepřekrývá-li přes flekování radosti smutkem do radosti radost skutečnou nebo jiným přebitím cit úplně jiný. Za tohoto základního předpokladu nám jsou otevřeny brány ke všemu ostatnímu, zdánlivě s počátečním nespojitému. Můžeme se pak vrátit a říci, že má asi radost, ale že to ještě neskončilo - může se rozvíjet druhé kolo, když první se rozvíjelo v tzv. protikladech za předpokladu, že je zde výchozí, které je platné tak

jako tak - tedy radost. Vše má svá pravidla.

Není to tedy, jak už jsme řekli, přebujelý, zhoubný růst nádoru prostý všech zákonů, ale naopak krystalizace do pevných forem, ostrých a jasných kontur. Jde jen o to mít stále na mysli, že ano, které je ano, může být ne, které je ne a přitom držet tyto velice silné magnety pevně od sebe a ostře ohraničený.

Proto se mně, až na nepatrné výjimky, líbí všechna literární a výtvarná díla od těch nejpříbklejších až po ty velmi dobré. Výjimky tvoří věci, které ve mně tento řetězec vyvolat nedokáží, která svou konkrétností vyčerpala již daným stavem věcí. Ve výtvarném umění často malba abstraktní, v literatuře tvorba surrealistická (i v měřbě), v umění odborném například psychoanalýza Freudova, v duševním církev evangelická.

Ve vlastní tvorbě pak většinou ve stavech nejtěžší deprese píši optimistické selanky a v záchvatech ~~zvrh~~ psychopatické zuřivosti a nenávisti senilní a rozněšnělé texty. Zanechalo to ve mně podivuhodný účinek. Stal jsem se člověkem bez vlastností. Paradox ale je, že v tomto vlastně bezcitném stavu jsem zahořel jakousi stařeckou láskou k věcem. V kolektivu kamarádů jsem přátelský a sám dosti oblíbený. Přátelé sami mi nijak nevadí.

Ve vztahu k druhému pohlaví dávám přednost ženám hezkým ale i jiným. Nejlepší kombinace u žen je asi pevné, pružné tělo a podivuhodná, čili ošklivá tvář. Při pohledu na hezkou dívčí tvář má člověk neustále nutkavý pocit nestoudné blbosti podobně, jako při pohledu na hladkou malbu díla surrealistického. Někdy mohou být i ženy s těly nepružnými, měkkými.

8. března 1988

E.S.Vok:

STARÝ A NOVÝ BERLÍN

/Postřehy a dojmy českého turisty, který v 80. letech několikrát pobýval v hlavním městě NDR./

/Stat' má být příspěvkem k významnému letošnímu výročí: 750 let od založení města./

Moto: "Unter'n Linden promenier'ich immer ganz allein..."

/Z písně Marlene Dietrich/

Nejdříve se cítím být povinnen zodpovědět dvě otázky, které od čtenáře očekávám: 1/ Patří jakýkoli článek o Berlínu do časopisu, který má obsahovat, jak naznačuje jeho název, především pragensie? Má odpověď: Již v prvním čísle "Prkek" jsme přece četli slovenský exkurs /nehledě už vůbec na povídku z divokého západu/. Posláním časopisu tedy zřejmě není ani z tak vydávání pragensií, jako spíše publikace textů, které spojujeme pražskost pohledu jejich autorů, pohledu nejen na vlastní město, ale i na jeho bližší či vzdálenější okolí. Tj. určité vidění světa prizmatem dnešní Prahy. A Berlín zas tak daleko od Prahy neleží. 2/ otázka hodná autora Bratří Karamazových: Proč nás pisatel této stati do Berlína vlastně zavádí, proč se máme o tak hnusné město zajímat? ~~WIKIWIKI~~ Odpovědi na druhou otázku je ovšem následující text jako celek. Tedy, kdo chceš, čti dále!

Předně: tézi o ošklivosti města Berlína nehodlám nikterak vyvracet. Toto město ani před svým značným zničením v II. sv. válce nebylo nikdy za moc krásné považováno. Kdo měl někdy možnost procestovat trochu Střední Evropu, dá mi za pravdu, že z velkoměst je zde Praha skutečně asi nejkrásnější /při vši úctě k Vídni, Budapešti, Mnichovu či bývalým Drážďanům, ke Krakovu či Kolínu n.R./.. Co do krásy mohou s Prahou ve Střední Evropě soutěžit spíše města o dost menší. Berlín je však v tomto kraji světa městem jiného kalibru. Je /či spíše byl a mohl by být zas někdy znova/ jediným středoevropským /se všemi specifičnostmi tohoto pojmu/ velkoměstem prvního řádu, velkoměstem, jehož rozměry jsou doposud srovnatelné jen tak s deseti největšími městy světa. /Dnes ~~XX~~ to ovšem platí jentaktak; ovšem před válkou to bylo nabíledni./ V Evropě byl před válkou Berlín pouze o málo menší než Paříž a Londýn /Moskva a Lenin-grad vyrostly hodně až po válce/. Všechna ostatní města byla daleko, daleko pozadu. Berlín měl koncem 30. let téměř 5 miliónů obyvatel a jeho víceméně souvisle zastavěná plocha činila bezmála 50 na 50km. Život ve velkoměstě takového kalibru má jiný rytmus, jiné dimenze než život ve velkoměstech velikosti Prahy. Kupodivu - Berlín nám byl z těchto veleměst nejblíže a přesto mají Češi představu odlišného životního tempa v takovýchto prostorech spojenou spíše s představou Paříže, Londýna či v poslední době hlavně New Yorku. Do Berlína se prostě tak moc nejezdilo. Ne že by to bylo město nekulturní - to je jen mýtus - ale Čechy to přece jen táhlo spíše do míst, kde byla kulturní tradice starší, bohatější. A pak: jistě není možno zapomenout na odvěkou česko-německou animozitu.

Vratme se však k oněm berlínským dimenzím. To, co mě hned při první návštěvě tohoto města především zaujalo, byly právě ony. I z té třetinové výšece východní části města, která jen je většinou nebohému českému turistovi dostupná, je možno učinit si o nich představu. Zajeďte si na Prenzlauer Berg! Nekonečné ulice činžáky z přelomu století. Člověk může jít, jít, bloudit, objevovat na každém /dejme tomu druhém/ rohu nějakou pěknou hospůdku, být úplně ztracený. To je právě to - ten pocit ztracenosti! Ten bychom velice těžko získali nejen v Praze /snad trochu, trošičku je možno

si o něm udělat představu při procházce na Žižkově a na Vinohradech, ale je to jen miniatura/, ale i ve Vídni, v Mnichově či v Budapešti nebo Varšavě /v Bruselu a v Hamburku jsem nebyl - tak nevím, ale jinak je všechno ostatní ve Stř. Evropě daleko menší/. Tato ztracenost je právě pocit, který je v našem širším okolí možno získat jedině v Berlíně. Jaké to teprve muselo být před válkou! Jaké by to mohlo být, nebýt té blbě zdi! To bychom měli jen o něco menší New York skoro za humny! Díkybohu, že se v obou částech města ještě dochovalo dost staré zástavby na to, abychom si o tom mohli udělat představu! /Douška pro eventuálního cenzora: Autor stati prohlašuje o sobě, že není ani odrodilým vyznavačem pangermánství natož hitlerismu, že souhlasí s tím, že Němci si ta rozflákaná města zasloužili za to, co způsobili ve válkách jiným národům. Jistě je možno chápat i dnešní rozdělené Německo a rozdělený Berlín jako přirozený důsledek hříchů otců. Ale za "normální", na věky udržitelnou, tuto situaci snad žádný soudný Středoevropan považovat nemůže. Copak Německo - to bylo během více než tisíce let své historie politicky a ekonomicky sjednoceno jen na krátkou dobu pětasedmdesáti let, ale město se zdí uprostřed, to je absurdita, pakárna, králíkárna, hra na schovávanou, totální diskvalifikace lidské zodpovědnosti. Vždyť v obou částech dnešního Berlína nejsou lidé do značné míry nic jiného, než krávy na dvou ~~prostranstvích~~ loukách, mezi nimiž je natažen nabitý drát. Tragikomická situace je snad možno ~~konkrétně~~ přirovnat ke scéně v Bunuelově filmu "Anděl zkázy", kde lidé ~~nikdy~~ najednou nemohou projít z jedné místnosti do druhé, aniž jim v tom brání jakákoli fyzická překážka. Prostě jejich psychika podlehne jakési konvenci, že tam to nejde. Stejně tak je to s tou slavnou berlínskou zdí: vždyť přelézt ji by bylo pro dospělého člověka dílem několika okamžiků - a lidé sami sobě brání to učinit!/
 Než, nechme zeď zdi - ono zdi je možno nejen postavit, ale i zbořit, a když ne zbořit, tak je do nich za nějaký čas jistě alespoň možno nadělat nějaké díry nebo je podlézat či obejít - tak jako když kluci lezou do zahrady na hrušky; ale "narážet" se na tu berlínskou musí zatím bohužel pořád.

Tedy Berlín dnes a Berlín před válkou - to je to, o čem chci psát dále. Nejdříve příklad: Čs. turista se v různých našich či enderáckých příručkách může dočíst, že Berlín je hl.m. NDR ~~hl.m. NDR~~, že má asi 1 mil. 200 tis. obyv. O západní části města se většinou žádné zmínky nekonají, a když, tak jako o Západním Berlínu, o čemž byla, tuším v roce 1974, uzavřena čtyřstranná dohoda o tom, že toto město není částí NSR - a to je vše. Není tedy 'Východní Berlín' a 'Západní Berlín' - je jen Berlín - hl.m. NDR a pak jakási bližší neurčená zóna /na mapách je tam bílé místo/, která s ním na západě sousedí. /V nejlepším případě se to nazývá 'Westberlin' a ne správně 'Berlin West'./ Ono ovšem na druhé straně je možno se v západoněmeckých materiálech dočíst, že je 'Weststadt Berlin /West/' a pak zase jen nějaká 'Ostzone' či 'Ostgebiet' či dokonce 'Sowietische Zone' - takže to ignorování je vzájemné a o to více absurdní. Podle našich zdrojů má tedy 'Berlín' asi 1 200 000 obyv a stále roste. Nebude náš turista trochu překvapen, když někde ve starém průvodci zjistí, že 'Berlín' měl před válkou obyvatel čtyřikrát víc a že také stále roste? To jich tolik za války vychcípalo? Na, ale je 'Berlín' a 'Berlín'. V dalším textu tedy budu 'Berlín' pojednávat jako celek, bez ohledu na to, co může čs. turista pouze ve východní části města vidět, bez ohledu na nějakou zeď. Především mi ovšem půjde o to, co jakýkoli turista ani ve východní ani v západní části města už vidět nemůže, o to, co bylo zničeno či podstatně přebudováno. Půjde mi o to, opráší a vytáhnout na světlo boží i to, co bylo ve své době /byť třeba nechvalně/ nějak proslulé. /Často jde ovšem o takové stopy minulosti, které ani jedni ani druzí Němci moc rádi

nemají, a tak o nich ponejvíce decentně mlčí. Pokládám to za velkou chybu - neboť právě o "temných stránkách" naší minulosti je třeba dobře vědět, abychom se mohli vyvarovat toho psát je znovu. Je tedy chybou bořit monstrózní architekturu Třetí říše: naopak - měla by být ponechána jako odstrašující příklad! /Stejně tak měl být v Praze ponechán Stalinův pomník! / Tím, že zboříme dům, ~~XXXXXX~~ nemůžeme ještě zničit ducha, který jej kázal postavit. Vždyť Berlín - a bude to bohužel platit do té doby, dokud bude tento svět vypadat tak jak vypadá teď - není jen městem Hegela, Fichteho, bratří Humboldtů, Fontaneho, slavných sběratelů antického umění, Brechta či Marlény Dietrich, je i městem Hohenzollernů, "Velkého Fritze", císaře Viléma II. i Bismarcka, ba je i městem Hitlerovým, ~~XX~~ Göringovým a Himmlerovým! S tím se bohužel nedá nic dělat.

Nyní tedy konečně po stopách Berlína starého!

Letos uplynulo 750 let od první zmínky o existenci jakéhosi Berlína t.j. od něčeho jako založení města. Slavilo se to v obou částech Berlína velice velmi; bylo u té příležitosti dokončena oprava dalších válečných ruin. O tom je možno se dočíst v každém oficiálním zdroji a nemá proto cenu se o tom rozepisovat. Než alespoň pár řádků o historickém vývoji města. Podívejme se na připojenou mapku! /Mapa je z r. 1936 a je provedena v měřítku 1:35 000; dnešní zastavěná plocha pokračuje všemi směry do vzdálenosti cca 10-15km - někde i více - periferie Berlína jsou dost rozházené./ Ostrov, který se rozléhá uprostřed města na Sprévě a přilehlá ~~XXXXXXXXXX~~ zastavěná část od něj na severovýchod, která je zhruba ohraničena tratí nadzemní dráhy /S-Bahn/ /od stanice Janowitz-Brücke až po stanici Börse /dnes Marx - Engels Platz/ tvoří zhruba lokalitu, na níž se rozkládal Berlín středověký. /Tato zástavba je obtažena červeně./ Až do konce 16. stol. /!/ byl tedy Berlín co do rozlohy srovnatelný spíše s Brnem či Plzní než s Prahou. /V 13. stol. tu vlastně stály dvě rybářské osady - Berlín a na ostrově při kostele sv. Petra /Petri-Kirche, dnes zbořený/ Cölln /t.j. Kolín/. Tyto části později splynuly v jedno město Berlín. V r. 1415 se město stává součástí panství Hohenzollernů, v roce 1450 se poprvé objevuje v jeho znaku berlínský medvěd /což je doposud oficiální ~~XX~~ znak obou částí města/, v r. 1486 je Berlín sídelním městem kurfiřtství Braniborského, ~~XX~~ v roce 1539 přestupuje braniborský kurfiřt Joachim II. Hektor na luteránství. Po zmatcích Třicetileté války v 17. stol., dostává se městu nového rozkvětu ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ v jeho druhé polovině. V r. 1671 je v Berlíně založena židovská obec /~~ghetto~~ bylo v části dnešní nově do staré podoby vystavené "Nikolaiviertel"/. V r. 1680 byly konečně strženy středověké hradby /zbytek se dodnes /!/ dochoval kousek za restaurací "Zur letzten Instanz" a město připojuje k sobě čtvrti, které do té doby rostly za hradbami. Byly založeny také nové městské obvody - Friedrichswerder na jihozápad od Rybářského ostrova /t.j. bývalého Cöllnu/ a Nové město ~~XXX~~ na sever od aleje "Unter den Linden" - "Pod lipami", což byla původně cesta vedoucí k honební Oboře a dále k Lietzovu /dnešnímu Charlottenburgu/ a ještě dále ke Spandavě. Město bylo ovšem i po tomto rozšíření daleko menší než Praha ve století čtrnáctém! Viz červeně přerušované orámování. V roce 1685 vydává velký kurfiřt Friedrich Wilhelm tzv. "Postupimský edikt", který byl reakcí na Nanteský edikt Ludvíka XIV. z téhož roku. /Nanteský edikt podstatně omezoval práva protestantů ve Francii a nutil je tak k emigraci. Toho využil František Vilém a pozval je svým ediktem do Braniborska. Získal tak tisíce kvalifikovaných pracovních sil a jeho Barbárie mj. díky tomu začala vzkvétat. Pro nás je Postupimský edikt zajímavý i tím, že v té době odešlo do Berlína i mnoho exulantů z Čech. Vedle francouzského bylo v Berlíně možno dříve najít i český kostel! /Francouzský stojí, český - bratrská "Betlémská kaple" - však byl zničen./ Dalším významným datem

je pro Berlín rok ~~1701~~ 1701. Kurfiřt Friedrich III. se tehdy dává korunovat za pruského krále. Pruského, protože tehdy již Braniborsku patřilo Východní Prusko, které ovšem neleželo na území Německé říše, a ~~von~~ braniborský kurfiřt - t.j. říšský kníže - sám sebe na území říše těžko mohl povýšit na krále /jedinými krály byli do té doby na území říše králové čeští/. Proto se také mohl stát králem nikoli "von" ale "in Preussen" /"von" byl ~~z~~ jen když sídlil v Prusku Východním/. Berlín se tak stává hlavním městem království, jehož znakem je černá jednohlavá orlice, ta orlice, která se po r. 1871 stává st. znakem Něm. císařství, po r. 1933 v upravené podobě st. znakem říše Hitlerovy a nyní - opět pochopitelně v upravené podobě - je st. znakem NSR. Na začátku 18. stol. se tak úspěšně začíná rozvíjet tradice pruských reakcionářských militaristických sviní s celým jejich expansionismem. Berlín je toho všeho středem. V r. 1709 je Berlín opět rozšiřován. Připojeny jsou části čtvrtí rozkládajících se na jih od Unter den Linden - Friedrichstadt a Dorotheenstadt. 18. stol. je jinak ovšem pro Berlín plně válek. Dvě jména mluví za vše - 'Soldatenkönig' Friedrich Wilhelm I. a Friedrich II. Veliký - 'Velký Fritz', jehož jezdecká socha dnes opět k údivu západních turistů vévodí třídě pod lipami. Město ovšem v 18. stol. také velice vzkvétá a je dále rozšiřováno /další části čtvrtí Friedrichstadt a Dorotheenstadt, dále na jihu Luisenstadt a na severu Špandavská čtvrt, na severovýchodě tzv. 'Královské město - Königstadt a na východě Štralavská čtvrt. Obvod města na konci 18. stol. je na mapě ~~XXXXXXXXXX~~ zakreslen zeleně. /Tato linie se ovšem kryje s tehdejšími hradbami; plocha města byla zastavěna jen asi tak ze tří čtvrtin./ Zeleně je orámován i obvod nedalekého rezidenčního městečka Charlottenburg, které se začalo rozvíjet ~~z~~ z původní vesničky Lietzow v souvislosti se založením a postupným zvelebováním ~~XXXXXXXXXX~~ tamnější královské rezidence Charlottenburg /architekti: především Göthe a Knobelsdorff/. Jak je vidno, městečko teprve v 19. stol. splynulo s roztahujícím se Berlínem a dnes tvoří nejstarší /byť nikoli úplně centrální/ část Westberlína. /Podobně bylo v té době zvelebováno další rezidenční městečko - Postupim. Dnes by už také tvořilo část souvislé berlínské zástavby, nebýt toho, že patří NDR a že mezi ním a Východním Berlínem leží Berlín Západní./ Významnými body se tehdy pro město také stává několik okrajových náměstí. Kromě Alexandrova náměstí, které vzniklo již dříve jako nějaké hospodářské tržiště /pojmenováno ovšem až po r. 1815 na počest cara Alexandra/, bylo to náměstí Pařížské a Lipské a náměstí Belle-Alliance. Tyto prostory byly záměrně založeny Fridrichem Velikým /vždyť to nebyl jen válečník, ale i panovník značně kulturní, osvícený, hudbymilovný a tolerantní! / jako specifické architektonické útvary: Pařížské jako 'carré', Lipské jako 'oktagon' a Belle-Alliance jako 'rondeau'. Dnes je půdorys těchto rokokových zajímavostí patrný jen snad v případě třetího /dnešní Mehringplatz ve Westberlíně/. Jinak vše zničeno. V 18. stol. vzkvétá Berlín i po stránce kulturní. Staví se řada chrámů, paláců a divadel. Zakládají se různé instituce. Dá se říci, že to, co z historického jádra Berlína do naší doby zbylo, je z 90% pozůstatkem století osmnáctého. /Neboť ze starší zástavby zbylo žalostně málo a 19. stol. ve středu města jen 18. stol. doplňuje. Na přelomu 18. a 19. stol. má Berlín již téměř 200 tis. obyvatel. Je tak stále ještě o dost menší než Paříž neřkuli Londýn, avšak Vídní či Petrohradu /s kterým má vůbec hodně podobných rysů/ se už ~~z~~ vyrovnává. Praha už je tehdy daleko menší, bezvýznamnější. V r. 1809 je v Berlíně konečně také založena universita /nejdříve Berliner-, od r. 1828 Friedrich-Wilhelm- a nyní Humboldt- /východ/ a Freie-Universität /západ/. Další události již snad nemá cenu přehledně vypočítávat. Dějiny Pruska a zvláště od r. 1871 dějiny Něm. císařství jsou natolik spjaty s dějinami našimi i celoevropskými, že už to musí znát každý.

V 19. stol. se město neustále rozrůstá a stává se z něj přede-

Berlíně. Severo-jihní a východo-západní linka /na západ od Friedrichstrasse/ mají v provozu západoberlínské dopravní podniky. Tyto trasy slouží k přepravě mezi oběma částmi města /kromě řady uličních automobilových přečhodů samozřejmě/. Systém podzemní dráhy /U-Bahn/ začal být budován již v r. 1902. Dnes je ve Westberlíně přes 100km metra na osmi trasách a v Berlíně Východním 16km na dvou trasách. I kdybychom neuvažovali o S-Bahnu, který by k tomuto systému přidal /v nerozděleném Berlíně/ minimálně tři další trasy a alespon 100 dalších km /nebereme-li v potaz motorové trasy příměstské/, byl by tento systém rázem jedním z největších na světě! X /Více než 10 tras je dnes jen v Paříži /17/ a v New Yorku /25/; delší síť je dnes jen v Chicagu, Tokiu, Moskvě, Paříži, Londýně a New Yorku. /Ale, uvažovali-li bychom o S-Bahnu, byl by Berlín rozhodně alespon hned za Paříží! /Systém nadzemní dráhy měl ve své době - pokud vím - obdobu jen v New Yorku. Dnes je to jedna z podobností, které tato dvě města mají. Kuriózní je, že /ale to se vyskytuje i ve Vídni a co jsem slyšel i v Paříži a snad i jinde/ místy nadzemní dráha S-Bahn jezdí v podzemí /severojižní trasa pod Friedrichstrasse/ a naopak podzemní dráha U-Bahn na jiných místech jezdí nad zemí /Prenzlauerberg, Kreuzberg/. Pozoruhodné je rovněž, že dvě trasy metra /jedna vede pod Alexandrovým náměstím a druhá pod Friedrichstrasse/ dnes pouze Vých. Berlín podjíždějí a nestaví tam /trasa pod Friedrichstrasse ale na stejnojmenném nádraží zastávku má - jako tranzit/. Při podrobném zkoumání mapy /doporučuji lupu!/, je tudíž možno si všimnout, že řada stanic metra /zkratka Hst. / těchto linek leží na území Berlína Východního. Vchody do těchto stanic stojí, avšak jsou zazděné! K duševnímu zdraví Berlíňanů to - obávám se - moc nepřispívá. Jinak ve Vých. Berlíně dnes jezdí také české tramvaje a v Západním už jen autobusy.

A nyní konečně k oněm utajovaným a zničeným památkám: Pohlédněme na mapu: Části města vybarvené žlutě byly buďto zcela nebo alespon z větší části zničeny - a co navíc - po ~~WW2~~ válce byly znovu vybudovány natolik odlišně, že původní struktura těchto městských ~~části~~ čtvrtí byla změněna nebo alespon podstatně narušena. Jak je tedy vidno, naprostá většina historické zástavby do poč. 18. stol. vzala za své. To, co tvoří srdce každého evropského města /kromě několika dalších německých měst/, v Berlíně prostě není. Takové ty původní 'Altmarkty' a 'rynky' jako v Praze Staroměstské či Malostránské náměstí v Berlíně nenajdeme. Jeden byl před dnešním Marienkirche /dnes tento kostel stojí opuštěný a absurdní pod tou hroznou televizní věží/ a druhý /Cöllnský/ u Petrikirche. Ze staré berlínské měšťanské zástavby dnes stojí jen pár domů za Klosterkirche /č. 1/ a do staré podoby nově postavená Nikolaiviertel /č. 2/ a také několik domů na Markisches Ufer. Nikolajskou čtvrt postavili i s tím kostelem znovu hezky, ale co je to platné, dohromady se svým okolím to pořád vypadá jako skanzen na Proseku. /Starý Cölln byl zničen úplně. Místo ~~staré zástavby~~ staré zástavby tu najdeme 11 nestvůrných věžáků! /

Hlavní památky se až na jednu - a to zrovna bohužel ~~z nich~~ asi tu nejvýznamnější - kupodivu /většinou ovšem izolované/ dochovaly. Stojí soubor muzejních budov na severozápadní části centrálního ostrova, stojí památné stavby na Unter den Linden /některé byly ovšem skoro celé postaveny znova do původní podoby/, stojí Francouzský a Německý dóm na náměstí Akademie /dříve Gendarmenmarkt/, tamže nádherně opravili Schauspielhaus /Německý dóm se ještě opravuje/, stojí i velký Berlínský dóm /opravuje se ještě interiér, ale za pár let to bude/ - m.j. je to dost ohavná pseudorenesanční stavba z konce minulého století - na jejím místě původně stával barokně-klasicistní chrám, ale ten už koncem 19. stol. nebyl Vilémovi dost reprezentativní. /Tento nejmohutnější berlínský chrám - jakýsi protějšek sv. Petra v Římě či Pantheonu v Paříži či sv. Pavla v Londýně - m.j. slouží jako rodinná hrobka Hohenzollernů. / Největší ztrátou je však /vedle zničení původní měšťan-

ské zástavby/ zničení původní berlínské kurfiřtské a později královské residence /Schloss/ /č.3/, na jejímž místě dnes stojí moderní škatule Paláce republiky. Je to asi takový zásah do historického jádra města, jakobychoch si ~~XXXXXXXX~~ v Praze místo Vladislavského sálu a přilehlé ~~XXXXXXXXXX~~ tereziánské zástavby postavili Sjezdový palác. Srdce města - sídlo panovníka - beze stopy zmizelo. /Pardon: jedna stopa existuje: za Palácem republiky ~~XXXXX~~ stojí dnes budova státní rady NDR /č.4/. Je to další moderní škatule, do níž byl však včleněn šestý portál z bývalého zámku. Byl tam včleněn proto, protože z něj v r. 1918 Karel Liebknecht prohlásil Německou republiku rad. Zámek /renesančně-barokní stavba, na níž se podílelo několik architektů /Schlüter, Göthe, Langhans, Schinkel aj./ byl svého druhu berlínským Louvrem. Do první války byl hlavním sídlem Hohenzollernů / v Berlíně měli dále ještě Starý palác, palác korunního prince a Charlottenburg, které všechny stojí a palác Monbijou, který byl také zničen /č.5/; v Postupimi - berlínských Versailles - měli dále paláce v parku Sanssouci, které stojí, zničen však zde byl Městský zámek /kde sídlil Voltaire/ a m.j. také hrobka Fridricha Velikého - Garnisonkirche/, po r. 1918 z toho udělali museum, za druhé války to bylo vybombardováno a vyhořelo to /ale co tenkrát v Berlíně nevyhořelo!/, zbořeno to bylo až v roce 1950 /!!/ jako symbol pruského militarismu. Dnes se o tom raději decentně mlčí, v průvodních se o tom nedočteme. Doporučuji opatřit si fotografie - protože to se musí vidět! Žluté vybarvení na mapě nám dále ukazuje, že velice zničeno bylo okolí Pařížského a Lipského náměstí a jejich spojnice - Wilhelmstrasse /dnes část ve Vých.B. nese jméno Otto Grottewohl Strasse, v Záp. B. je to stále Wilhelmstrasse/. /č. 6, 7, 8/. Dnes málokdo ví, proč právě tyto čtvrti byly tak zničeny. Důvod leží v pojmu Wilhelmstrasse. Řeklo-li se před válkou Wilhelmstrasse, znamenalo to označit sídlo pruských světovládcůtívých sviní. Z našeho úhlu pohledu na mapě po levé straně bylo sídlo říšského presidenta a kousek pod ním i říšského kancléře /nalevo od č. 7/. Dále tu bylo Goebbelsovo ministerstvo propagandy a další obdobné úřady. Ulice byla po architektonické stránce jedna z nejcennějších - vládní sídla ~~K~~ tvořily vesměs palácové stavby z 18. stol. Zde ovšem Führer řval z balkónu k davům na Wilhelmplatzu, zde si dal koncem 30. let postavit nové říšské kancléřství /průčelí bylo ve Vossstrasse/ - jednu z nejmohutnějších staveb Třetí říše, budovu, v jejímž sklepení byl bunkr, kde nakonec našli jeho chořelou mrtvolu. Proto oddíly SS tuto budovu tak zuřivě bránily, že ~~W~~ z ní i z jejího okolí nezbyl ani kámen na kameni. Dnes je po levé straně Vilémovy ulice travnatá plocha - a ještě k tomu za plotem - protože kousek za tím už je Zeď, takže to patří už ke Grenzgebietu -. Nového kancléřství škořa není - i když i to se mohlo jako memento zachovat - ale litují klasicistních staveb, které Vilémovu ulici lemovaly. Byla to taková berlínská Whitehall. Z budov Třetí říše se kupodivu zachovala budova bývalého Reichsluftfahrtministeriuma Reichsmaršála Hermannu Göringa. Leží o trochu níž na téže ulici, kousek od zdi /ale ještě se k ní smí/. Je to vzorný příklad monumentální architektury nacistického Německa. Po válce byla vnější dekorace odstraněna a nahrazena jinou, uvnitř jsou však kupodivu stále nějaká ministeria.

Dále od Lipského náměstí, kde není dnes vůbec nic se táhne Lipská ulice. Bývala to taková berlínská 5th Avenue. Dnes tu stojí panelákový ráj. Zmizel slavný hotel Kempinski /č.9/ /dnes je ovšem v Záp. Berlíně/. /Obdobně ovšem zmizel i hotel Adlon /č.10/ a kavárny Bauer a Kranzler na Unter den Linden. Zmizela také zástavba na Pařížském náměstí - dnes tam stojí jen opuštěná Braniborská brána. Dříve tam stály klasicistní budovy amerického, britského a francouzského velvyslanectví a budova Akademie umění. /Na místě dnešního sovětského velvyslanectví na U.d.L. stávala kdysi budova starého vyslanectví carského - takže místo se jediná v tomto případě

nezměnilo.

Z té "špinavé minulosti" bych rád připomněl ještě alespoň pár lokalit. Na dnešním Bebelplatzu /č. 11/ /dříve Opernplatz, ještě dříve Frenz-Josef Platz, jinak také Forum Fridericianum/ se v 30. letech odehrávaly slavnosti pálení zakázaných knih. Myslím, že i dnes je dobré si takové věci připomínat. Náměstí je to jinak velmi krásné. Z dalších památek, které zmizely bezstopy /ono jich je víc, ale většinou je možno se o nich dočíst i v našich průvodcích, tak to vynechávám/ bych se rád ještě zmínil o "Národním památníku" - Nationaldenkmalu císaře Viléma I. na "zámecké svobodě" /Schlossfreiheitu/ před zámkem. Místo samo o sobě je památné různými demonstracemi, shromážděními a pochody. Památník tvořila obrovská jezdecká socha na soklu obklopeném lvy jako na Trafalgar Square, se sloupořadím v pozadí. Oslavován byl zakladatel II. říše - Vilém I. Doporučuji fotografie! /místo je k nalezení pod č. 12/. Dalším významným památníkem, který zmizel, byla jezdecká socha Velkého kurfiřta, která se nacházela nedaleko na Dlouhém /později Kurfiřtském, nyní Radničním/ mostě /č. 13/. Podle fotografií to muselo být moc hezké - jezdecká socha na mostě. Dnes stojí originál před Charlottenburgem a kopie v Bode-museu.

Nyní k památkám, které se dnes nacházejí v Berlíně Západním. Mnoho jich tam není, protože - podívejme se opět na mapu - W.Berlín je z 90% tvořen zástavbou z 19. stol /a 20. stol./. Nejstarší částí je - jak už bylo uvedeno - zámek Charlottenburg se svým okolím. Podobně jako Vých. Berlín i Záp. Berlín vlastně nemá centrum /V.B. je má ze značné části zbořené, Z.B. je má vlastně ve V.B. - m.j. toto opět připodobňuje dnešní Berlín k městům americkým!/.

Dojdeme-li až k Braniborské bráně /z východu/, uvidíme za ní kromě Zdi i dva nápadné objekty. O těch se už v našich průvodcích nikde nedočteme, neboť "hic sunt leones". Kousek napravo se rýsuje mohutná budova, trochu připomínající pražské národní museum. Je to budova Říšského ~~Kancléřství~~ - Reichstagu tj. německého parlamentu /č. 14/. Byla postavena r. 1884 /arch. Paul Vallot/, byla svědkem mnoha bouřlivých politických vystoupení. V r. 1933 byla zapálena nacisty /slavný Reichstagbrand/, v důsledku čehož proběhl lipský proces s Dimitrovem. To vše je dobře známo. Tehdy vyhořela i velká kupole, která budovu završovala. Kupole již však ani tehdy ani po r. 1945 nebyla - z mně neznámých důvodů - obnovena. V květnu 45 vyvěsili právě na této budově dva sovětské vojáci rudou vlajku jako symbol dobytí Berlína. Dnes je prý v části budovy instalováno museum něm. dějin. Vrátime-li se opět za Braniborskou bránu, kam patříme, uvidíme odtud přímo v linii prodlužující perspektivu třídy pod lipami takový veliký sloup. Je to Siegessäule - Vítězný sloup. Původně stával před Říšským sněmem /č.15/, avšak v r. 1939 byl přenesen na nám Grosser Stern, aby zmonumentálněl perspektivu hlavní berlínské třídy při militérních veleparádách. Při té příležitosti byl rovněž o něco zvýšen. Sloup byl postaven v letech 1869-73 na paměť vítězství v prusko-dánské, v prusko-rakouské a v prusko-francouzské válce. Nedaleko sloupu je dnes rovněž instalován Bismarckův pomník. Ten dříve také stál na Königsplatzu před ~~Kancléřstvem~~ Reichstagem. Od původního místa, kde stál Siegessäule směrem na jih je možno na mapě najít tzv. Siegesallee - t.j. Vítěznou alej. Byla to cesta lemovaná sochami největších německých válečných gerojů. Sochy, které se z této aleje zachovaly, jsou dnes v lapidariu v Záp. Berlíně. Po aleji samé však nezbylo ani stopy. Naopak na místě, kde tato alej křížila ulici Charlottenburgerchaussee /dnes ovšem Strasse der 17 Juni - leč o tom později/, stojí dnes velký sovětský Ehrenmal /č.16/. Ehl postaven už v r. 1945 z mramoru rozbitého Říšského kancléřství. Nevím, jak je tomu dnes, ale dlouho to bylo místo sovětské či východoněmecké exteriority v Záp. B. Tj. u pomníku stáli na stráži sovětské vojáky, které zase prý v případě nějakých nepokojů museli chránit vojáci američtí.

Dnešní střed Západního Berlína je v okolí Kaiser Wilhelm Gedächtnis-Kirche /č.17/. Přilehlé ulice - hlavně Kurfürstendamm, Kurfürstenstrasse, Budapeststrasse a Tauenzienstrasse jsou hlavními obchodními a zábavními tepnami W.Berlína. / Ona tato místa byla svého druhu centrem bohatých západních čtvrtí Berlína už před válkou. Asi tak jako je nám. VŘSR a okolí centrem Prahy 6, jenže v daleko větším měřítku. Takže bylo na co navazovat. / Z kostela samého /pseudocrománský, postavený na konci 19. stol./ zbyla jen uražená ústřední věž. Ta byla ponechána v této polozruinované podobě a k ní byla dodána moderní dostavba. Kostel je dnes symbolem Westberlína. K nejvýznamnějším dalším památkám patří již několikrát zmíněný zámek Charlottenburg /č.18/ - je to takový berlínský Schönbrunn. Na mapě již nejsou k vidění dvě další pamětihodnosti, které ~~MM~~ jsou situovány dále na západ. Je to veletržní a výstavní areál s rozhlednou s nedalekou "Deutschlandhalle, která je dnes mj. místem, kde se konají velké rockové koncerty. Poblíž je také nedávno postavené supermoderní Kongresové centrum. Ještě dále na západ je olympijský areál, který byl dostaven v r. 1936 pro olympiádu v Berlíně. Dříve se to celé nazývalo "Reichssportfeld" a i v oficiálních západoněmeckých průvodcích je možno se dočíst, že je to "ukázka monumentální architektury nacionálního socialismu". U nás to bylo k vidění ve filmu Mefisto. V Záp. Berlíně je jinak samozřejmě mnoho muzeí, já bych však zde rád upozornil jen na ty nejvýznamnější. /Když už tam někdo pojedě, tak si to někde nastudovat může. / Slavná je tu jednak egyptologická sbírka v muzeu naproti zámku Charlottenburg /č. 19/. Je toho tam údajně velmi mnoho a vévodí tomu světoznámá bysta Nefretiti. "Ale jsou to musea v Dahlemu /na mapě už není, je to směrem na jih od Wilmersdorfu/. Tam především nutno vidět nádhernou galerii starého evropského malířství /mnoho Rembrandtů, Corregio, Masaccio, Angelico, Dürer, Altdorfer, Bosch, Hals atd. atd. /V Dahlemu je v podstatě dnes lokalizován základní fond bývalých císařských berlínských sbírek - v Nár. galerii ve Vých. Berlíně nezbylo skoro nic prvořadého /zato antika a Blízký východ jsou velmi slušné právě v Pergamon-muzeu ve Vých. Berlíně/.

Bylo by ještě možno psát o mnohém, ale už i tak je toho až až. Tedy pár slov závěrem: Chtěl jsem především poukázat na to, kolik různých vrstev je možno v Berlíně objevit, jak je to město různorodé, neobvyklé a při vši ošklivosti velice zajímavé a pro dnešní dobu v mnoha ohledech symptomatické. Je to město starého Pruska, město gründerových činžáků, město, které ve 20. letech bylo skoro symbolem levicového hnutí, město Rotfrontu a také město tehdejších šantánů, kabaretů, město dadaistů i expresionistů, město Dixe, Grosz ~~u~~ i město Marlene Dietrich. Dále město let třicátých, město hnědého teroru, pálení knih, vraždění židů a pochodů za zpěvu Horst-Wessel Liedu, město Hitlerovo. Pak hromada smutí koncem války, obraz apokalypsy a nakonec nejabsurdnější město světa, město bez centra, město, jehož život určuje Zed, město Niny Hagen. A tolik různorodostí člověk ve Střední Evropě opravdu jinde nenajde!

P.S. Zapomněl jsem ještě na dvě důležité západoberlínské pamětihodnosti: Jednou je /také již výše zmíněná/ ulice 17. června. Původní Charlottenburger Chaussee tak byla přejmenována na paměť nepokojů ve Vých. Berlíně v r. 1953. V enderáckých pramenech je možno se dočíst, že šlo o provokace ze strany neonacistů a podobných kreatur. Na Západě se píše, že šlo o pokus Berlíňanů zrušit to rozdělení na sektory, zabránit čím díl většímu oddělování života v záp. sektorech od života v sektoru sovětském. Dopadlo to samozřejmě bledě, ale ulici navazující na třídu pod lipami tak v Západním Berlíně enderákům natruc pojmenovali. Další provokací je t.zv. Luftbrückedenkmal /č.20/. Stojí před vchodem do bývalého letiště Tempelhof a připomíná blokádu Westberlína v letech 1948-49. Sověti tehdy uzavřeli veškeré přístupové cesty k W.B. a chtěli je tak zřejmě donutit k politickým ústupkům. Američané ~~MM~~ tehdy udělali tzv "letecký most" - Snad prý každou minutu tu přistávalo jedno letadlo se zásobami. Když SSSR zjistil, že se blokáda míjí cílem, v r. 1949 ji odvolal.

poznámka redakce k Berlínu našeho externího
 ----- spolupracovníka E.S. Voka

Ještě krátce k Postupimskému ediktu Friedricha Wilhelma, Jemuž, a následné osvětové činnosti emigrantských proudů z Francie a také i z Čech, vděčilo tehdejší Prusko za počátky svého vědeckého a vyššího kulturního života.

V tehdejším Berlíně hrají významnou roli vnuci Komenského, bratři Figulové. Daniel Arnošt Figulus-Jablonský stává se r. 1693 dvorním kazatelem v Berlíně. Jemu také společně s Leibnitzem, podnětem vzdelanou vnučkou Fridricha Falckého, pruskou princeznou Žofií Charlottou, náleží zásluha o založení berlínské akademie věd. Sám ji r. 1711 slavnostně otevírá a později se stává jejím presidentem.

Ze setkání emigrantských proudů francouzských a českých na berlínské půdě vyvolal nám dojem, který na Francouze zapůsobil z tragiky historie české církve, v berlínském kazateli Jakubu Lenfantovi prvního francouzského historika české doby husitské, autora spisů o válkách husitských, o koncilu basilejském a kostnickém.

E.S.Vok na str. 29 přirovnává zástavbu Berlína 2.pol.19.st. k Žižkovu. Redakce PP se ho důrazně ptá, co tím myslel.

